

Kennisnet lanceert gratis toolkit voor afspraken over gebruik AI

Het had een verhaallijn kunnen zijn uit '1984', de fictieve roman waarin George Orwell een angstwekkend toekomstbeeld schetst: kinderen op de basisschool die AI gebruiken om opdrachten te maken. Alleen: het is geen fictie. Het is realiteit. Of het angstwekkend is? Niet per se, als we met beleid te werk gaan. Daarom ontwikkelde Kennisnet een handige AI-toolkit voor het po en vo.

TEKST MARTIN VAN ROOIJ BEELD KENNISNET

Dat veel leerlingen in het voortgezet onderwijs handig zijn met computers is geen geheim. Een deel van hen gebruikt zogenoemde generatieve artificial intelligence (zie kader) om opdrachten te maken of samenvattingen van boeken te vinden. Maar hoe zou dat zijn in het primair onderwijs? Astrid Buijs, strategisch adviseur bij Kennisnet: "Uit gesprekken die wij hebben gevoerd met leerkrachten, schoolleiders, beleidsmakers en onderzoekers is gebleken dat leerlingen in het basisonderwijs wel degelijk al AI gebruiken. Daarom is het zaak dat het primair onderwijs zich in deze materie gaat verdiepen."

KANS OF BEDREIGING?

Ben je schoolleider in het basisonderwijs en heb je je nog niet gebogen over de vraag hoe om te gaan met AI? Nou, je bent bepaald niet de enige, zo blijkt uit een onderzoek van Kennisnet. Schoolleiders van basisscholen zijn er in vergelijking met hun collega's in het vo een stuk minder mee bezig. Wat Kennisnet betreft verandert dat, want AI roept allerlei vragen op. Bijvoorbeeld: is AI

een kans voor het onderwijs of juist een bedreiging? Buijs: "Het is beide. AI kan een verrijking zijn voor het onderwijs, maar je moet je ook bewust zijn van de risico's en niet zomaar zonder enig kader met AI aan de slag gaan. Daar kleven namelijk risico's aan."

Laten we beginnen met de kansen. In welk opzicht kan AI een uitkomst zijn? Buijs: "AI kan bijvoorbeeld helpen taken in het basisonderwijs te verlichten. Een docent kan AI bijvoorbeeld gebruiken om lessen voor te bereiden, samenvattingen te maken en inspiratie te verzamelen." En wat is een keerzijde van AI, een

GENERATIEVE AI

Generatieve AI is een vorm van AI waarmee je automatisch tekst, video's, afbeeldingen en audio creëert met prompts. Een prompt is een specifieke vraag of opdracht waarmee je een generatief AI-systeem zoals ChatGPT of Google Gemini instructies geeft over wat het moet doen.

Schoolafspraken generatieve AI

bedreiging? “AI is uiteindelijk maar een ding. Je stopt er iets in en er komt iets uit. Stop je er onzin in, dan komt er onzin uit. Garbage in, garbage out. Daar moet je je allereerst bewust van zijn. Iets anders: als je aan bijvoorbeeld ChatGPT twee keer exact dezelfde vraag stelt, krijg je soms verschillende antwoorden. Dat komt omdat AI werkt op basis van kansberekening.”

DIGITAAL GELETTERD

Kortom: we kunnen de resultaten van AI niet zomaar vertrouwen en dus ook niet klakkeloos overnemen. “Je moet de resultaten goed tegen het licht houden en jezelf steeds de vraag stellen: zou dit kunnen kloppen? Dat geldt zowel voor de leerkrachten als voor de leerlingen. Die moet je van meet af aan digitaal geletterd maken.

Daarnaast doen scholen er goed aan zich te realiseren dat je veel generatieve AI-toepassingen zonder te betalen kunt gebruiken. Je betaalt in feite met de data die je ter beschikking stelt.”

VAN RESULTAAT NAAR PROCES

Toetsen van kinderen, huiswerk maken: gaan al die zaken er heel anders uitzien nu AI ook al door basisschoolleerlingen wordt gebruikt? Buijs: “Daar heeft het alle schijn van. Het is duidelijk

dat AI kan helpen met het maken van eindproducten. Daar moet je als school oog voor hebben, want hierdoor kan de aandacht van de leerkracht verschuiven van het eindresultaat naar de route daarnaartoe. Hoe kwam de leerling tot dat eindresultaat? Welke stappen heeft hij gezet? Hoe weet hij of het resultaat van de zoekopdracht klopt? Het proces wordt dus belangrijker. Dat zou je kunnen zien als goed nieuws voor het onderwijs, want daardoor

wordt de begeleiding vanuit het onderwijs steeds belangrijker. AI is er en gaat niet meer weg. Laten we de leerlingen dan leren goed te reflecteren op het gebruik ervan, zodat ze de mogelijkheden ten volle benutten en de valkuilen omzeilen.” Buijs denkt dat een klassikale aanpak nuttig kan zijn. “Je kunt bijvoorbeeld klassikaal een onderwerp uitdiepen met behulp van AI en samen de ant-

woorden bekijken en beoordelen. Dat is een boeiende en leerzame benadering.”

Volgens Buijs kan de rol van de leerkracht door AI veranderen. “Andere vaardigheden worden belangrijker, zoals het begeleiden van leerlingen bij het leerproces. De leerkracht is daarbij niet langer de enige bron van informatie; AI kan over veel onderwerpen vaak sneller of meer informatie geven dan de gemiddelde

“Scholen moeten
zelf bepalen of
AI past in hun
onderwijsvisie.”

leerkracht. Die leerkracht wordt meer en meer een coach die leerlingen door het leerproces heen loodst en hun vertelt waar ze op moeten letten om een zo goed mogelijk resultaat te behalen. Bijvoorbeeld door scherpe, eenduidige vragen te stellen en het resultaat te controleren. Kortom: als je met AI aan de slag gaat, verandert de relatie tussen de leerkracht en de leerling. Scholen dienen zelf te bepalen of die andere rol past binnen hun onderwijsvisie.”

GEEN WONDERMIDDEL

Even terug naar een eerdere opmerking: AI kan bepaalde taken verlichten. Zou AI ook een wapen kunnen zijn in de strijd tegen het lerarentekort? Buijs: “Dat zou natuurlijk prachtig zijn, maar persoonlijk denk ik dat de leerkracht nooit kan worden vervangen. Die blijft essentieel voor de ontwikkeling van kinderen. Dat weten we ook uit onderzoek. Wel kan AI leerkrachten werk uit handen nemen, maar welk werk precies en hoeveel tijd dat bespaart, dat moet de toekomst uitwijzen. Aan de andere kant: als scholen met AI aan de slag willen, zullen leerkrachten zich ook moeten verdiepen in het werken met AI – en dat kost weer tijd. Het zal zeker geen wondermiddel zijn.”

“AI kan onderwijstaken verlichten, maar het is geen wondermiddel.”

Door naar de toolkit voor schoolafspraken over AI. Hoe ziet die er eigenlijk uit? Buijs: “Het is een online pakket aan hulpmiddelen voor schoolleiders en hun teams. De toolkit bevat onder meer een uitgebreide pdf-handleiding voor het maken van schoolafspraken over generatieve AI, een zelf te printen poster met zeven principes voor veilig en verantwoord gebruik, een PowerPoint-presentatie en bijbehorende werkbladen voor een werksessie met het schoolteam én een voorbeeldbrief om ouders te informeren over de afspraken die de school hanteert rond het gebruik van generatieve AI. Voor elk van de zeven principes hebben we concrete voorbeeldafspraken uitgewerkt, zodat scholen hiermee zelf hun eigen afspraken kunnen opstellen.” De toolkit is geschikt voor zowel het po als het vo, aldus Buijs. “Wij denken namelijk dat het gesprek dat je als team voert over AI in het po in hoofdlijnen hetzelfde is als in het vo.”

Astrid Buijs, strategisch adviseur bij Kennisnet.

Tot slot: zijn scholen verplicht met AI aan de slag te gaan? Buijs: “Nee. Het is aan de school om te bepalen hoeveel ruimte zij willen geven aan generatieve AI in hun onderwijs. Zij moeten zichzelf de vraag stellen of AI aansluit bij de onderwijsvisie van de school. Bij de ene school past AI beter dan bij de andere. Wel denken we dat het voor iedere school zinvol is afspraken te maken over het gebruik van AI.”

OPROEP

Heb jij met jouw school al de eerste stappen gezet op het gebied van AI? Hoe dan? En hoe bevalt het werken met AI? Of sta je nog helemaal aan het begin en zit je nog vol vragen? Welke dan? Deel je vragen en ervaringen met ons en stuur een mail van maximaal 300 woorden naar info@pomangement.nl.

Kennisnet is een publieke organisatie die sinds bijna 25 jaar het basisonderwijs en voortgezet onderwijs ondersteunt bij de inzet van ICT. Kennisnet volgt de maatschappelijke ontwikkelingen op de voet, dus ook de opmars van AI. Vorig jaar publiceerde Kennisnet al een handleiding voor scholen hoe om te gaan met AI.

Die werd afgelopen zomer gevolgd door de toolkit generatieve AI, die tot stand kwam in samenwerking met diverse partners, waaronder de PO-Raad, de AOB en OC&W, maar ook schoolleiders, leerkrachten, wetenschappers en beleidsmakers. De toolkit is gratis.

7 principes

Veilig en verantwoord gebruik van generatieve AI op school

1

Zet de mens centraal

2

Houd zelf de regie

3

Voorkom dat generatieve AI vooroordelen versterkt

4

Zorg ervoor dat je begrijpt wat generatieve AI is

5

Bescherm je eigen privacy en die van anderen

6

Maak bewust gebruik van generatieve AI

7

Geef duidelijk aan wanneer en hoe generatieve AI mag worden gebruikt

